

Ks. Janusz Królikowski
Tarnów

Wkład Piotra Semenki CR do teologii życia duchowego w Polsce

Ważnym i imponującym zjawiskiem w dziejach Kościoła polskiego w XIX wieku było odrodzenie katolickie, które dokonało się na emigracji. Po powstaniu listopadowym wyemigrowało z kraju wielu ludzi, wśród których opatrnościowo obudziły się tradycje i dążenia religijne. Niewątpliwie kluczową rolę odegrał w tym względzie Adam Mickiewicz, który rzeczywiście „stanął u kolebki wielkiego odrodzenia katolicyzmu polskiego w XIX w., był jego inicjatorem i twórcą, choć od dzieła swego odszedł na bezdroża towianizmu”¹. W bezpośrednim kręgu jego oddziaływania i niewątpliwie z jego inspiracji powstało Zgromadzenie Zmartwychwstańców, u którego początków stanęli Bogdan Jański, Piotr Semenka, Hieronim Kajsiwicz, Aleksander Jełowicki².

Chociaż wydarzenia kościelne i duchowe związane z tym kręgiem oddziaływania były już przedmiotem wielu badań, wciąż brakuje globalnego spojrzenia na jego znaczenie dla dziejów Kościoła w Polsce, a nawet stopniowo ulega ono pomniejszeniu. Jeszcze nie tak dawno, przynajmniej ogólnikowo, mówiło się o Zmartwychwstańcach w kontekście polskiego romantyzmu, zwłaszcza przy omawianiu postaci i dzieła Mickiewicza w ramach szkoły średniej na lekcjach języka polskiego. Dzisiaj, w ramach coraz gorszych reform programów szkolnych, zagadnienie już się nie pojawia, a jest to przecież kluczowa sprawa dla zrozumienia pism i działań Wieszcza w końcowym etapie jego życia, zwłaszcza związków z Towiańskim, a w konsekwencji odejścia od niego.

O tym, że wkład pierwszych Zmartwychwstańców posiada kluczowe znaczenie dla katolicyzmu polskiego, mogłem przekonać się w ostatnim czasie, prowadząc badania w Archiwum Zgromadzenia

¹ K. Górski, *Zarys dziejów katolicyzmu polskiego*, Toruń 2008, s. 357.

² Por. P. Smolikowski, *Stosunek Adama Mickiewicza do Księży Zmartwychwstańców*, Kraków 1899.

Zmartwychwstańców w Rzymie (ACRR)³. Dobrze zorganizowane i przychylne dla badacza, pokazało swoje zasoby, które mogą w wielkim stopniu ubogacić wiedzę na temat życia katolickiego na emigracji oraz ukazać jego oddziaływanie na życie duchowe i odrodzenie duchowe pod zaborami. Zgromadzone w rzymskim archiwum materiały wnoszą wiele do informacji do lepszego poznania wspomnianych założycieli Zgromadzenia Zmartwychwstańców, jak i zdumiewającej liczby ludzi, z którymi niestrudzenie współpracowali i kontaktowali się, realizując swoją misję. Warto w tym miejscu zauważyć, że w tym kręgu oddziaływania znajdował się między innymi Walery Wielogłowski, człowiek świecki, urodzony w 1805 r. w Proszówkach koło Bochni. Po powrocie z emigracji do Krakowa wprowadził w Galicji nabożeństwo majowe ku czci Matki Bożej, pisząc pierwszą w Polsce książeczkę na ten temat⁴. Zmarł w 1865 r. w Krakowie, gdzie zasłynął jako działacz ludowy i kulturowy⁵.

Badając zasoby Archiwum Zgromadzenia Zmartwychwstańców zauważyłem między innymi, że jeszcze wiele znajdujących się w nim materiałów źródłowych zasługiwałoby na publikację. Szczególnie dotyczy to dorobku teologicznego ks. P. Semenki, który w znacznej części pozostaje w rękopisach, a niektóre z opublikowanych materiałów zasługiwałyby na weryfikację. Podobnie rzecz ma się z innymi Zmartwychwstańcami. Na dalsze zainteresowanie w dorobku ks. P. Semenki zasługują pisma z dziedziny duchowości i mistyki. Są one imponujące zarówno pod względem objętości, jak również głębi teologicznej. W znacznym stopniu mogłyby uzupełnić wiedzę o jego „systemie” duchowym, znanym głównie za pośrednictwem *Mistyki*, której wybitny charakter jest powszechnie uznawany. J. Misiurek pisze na przykład: „Dzieło Semenki *Mistyka* należy chyba do najwybitniejszych w tym zakresie, jakie zostały ogłoszone w Polsce tego okresu”⁶. Materiały archiwalne mogłyby jeszcze lepiej pokazać jego znakomity wkład do rozwoju tej dziedziny życia i wiedzy teologicznej w Polsce.

Wprawdzie napisano już wiele prac na ten temat, zwracając uwagę na wszechstronną spójność i oryginalność proponowanych ujęć, ale bardzo

³ Por. J. Mrówczyński, *Wprowadzenie do źródeł historii i duchowości zmartwychwstańskiej*, Rzym 1977.

⁴ W. Wielogłowski, *Nabożeństwo majowe poświęcone czci Najświętszej Panny Królowej Korony Polskiej*, Wrocław 1849.

⁵ Por. L. Dębicki, *Portrety i sylwetki z dziewiętnastego stulecia*, Kraków 1895, s. 29-114.

⁶ J. Misiurek, *Historia i teologia polskiej duchowości katolickiej*, t. 2: W. XVIII-XIX, Lublin 1998, s. 251.

ograniczone sięganie w dotychczasowych badaniach do materiałów rękopiśmiennych daje niepełne spojrzenie na osiągnięcia i propozycje Semenki. Co prawda nie należy się spodziewać jakiegoś zwrotu w spojrzeniu na jego wizję życia duchowego, ale jej pogłębienie jest możliwe i może okazać się bardzo inspirujące. Pozwoliłoby ono między innymi na bardziej adekwatne spojrzenie na wybitne postacie polskiego Kościoła z przełomu XIX i XX wieku, zwłaszcza świętych, błogosławionych i kandydatów na ołtarze. W większym bądź mniejszym stopniu znajdowali się oni bowiem w kręgu oddziaływania Zmartwychwstańców, na przykład za pośrednictwem Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie, które założyli i którym wtedy kierowali, a formowało się w nim wielu polskich kapłanów i biskupów, na przykład św. Józef Sebastian Pelczar i bł. Jan Balicki. Nie można pominąć oddziaływania Zmartwychwstańców na powstawanie żeńskich zgromadzeń zakonnych i ich założycielek, na przykład bł. Celinę Borzęcką. Kwestie te zasługiwałyby na dalsze badania.

*Tekst za: „Maryja oblubienica Ducha Świętego”,
red. A. Gąsior, ks. J. Królikowski, ks. P. Łabuda,
Tarnów 2009, s. 99-100.*